

رویداد ساری ۲۰۲۲ با حضور سفرای عضو سازمان همکاری‌های اقتصادی اکو آغاز شد

گردشگری سکوی پرش اقتصادی مازندران

زیست بوم: رویداد بین‌المللی ساری ۲۰۲۲ که از آن به‌عنوان «دروازه معرفی توانمندی‌های گردشگری و اقتصادی مازندران به کشورهای منطقه و بویژه کشورهای عضو اکو» یاد می‌شود به‌صورت رسمی با حضور دبیرکل سازمان همکاری‌های اقتصادی اکو، سفرای کشورهای عضو این اتحادیه، مدیران ارشد مازندران و نمایندگان این استان در مجلس و میهمانانی از استان‌های همسایه در ساری آغاز شد و تا ۲۲ اردیبهشت ماه ادامه دارد.

علاوه‌بر خبرنگاران رسانه‌های تصویری کشور، خبرنگاران ۱۰ رسانه بین‌المللی از چین، جمهوری آذربایجان، ترکیه، عراق، لبنان، قطر و افغانستان برای گزارش این رویداد به مازندران سفر کرده‌اند.

میهمانان خارجی افتتاحیه رویداد بین‌المللی ساری ۲۰۲۲ قرار است با حضور مسئولان سازمان همکاری‌های اقتصادی اکو بازدیدهایی از زیرساخت‌های اقتصادی و ظرفیت‌های گردشگری مازندران داشته باشند.

اهداف اصلی طرح پایتخت گردشگری کشورهای عضو اکو عبارتند از: تشویق کشورهای عضو برای تهیه برنامه‌های ملی به منظور توسعه شهرهای گردشگری با هدف فقرزدایی و توسعه پایدار اقتصادی، افزایش توجه به طبیعت‌گردی، گردشگری مذهبی، سلامت و فرهنگی در میان کشورهای عضو، بالا بردن استانداردهای زندگی شهری، افزایش آگاهی عمومی مردم کشورهای عضو اکو از جاذبه‌های توریستی، منابع امکانات موجود در این کشورها به منظور تشویق گردشگری ورودی و ایجاد رقابت مثبت بین کشورهای عضو با هدف رشد گردشگری.

از گام‌هایی که برای این رویداد برداشته شد می‌توان به آغاز مستندنگاری جاذبه‌های گردشگری، فرهنگی و تاریخی مازندران در قالب‌های مختلف اشاره کرد که شامل برنامه‌ریزی برای انتشار کتاب‌های مرتبط با گردشگری و همچنین تهیه مستند و تیزرهای تبلیغاتی جاذبه‌های گردشگری مازندران می‌شود. طراحی سایت ویژه جاذبه‌های

گردشگری مازندران و همچنین راه‌اندازی سایت رویداد ساری ۲۰۲۲ را هم می‌توان در دسته همین اقدامات مستندنگارانه قرار داد.

برنامه‌ریزی برای رونق دادن گردشگری شبانه در مازندران و ساری از جمله اقداماتی است که به بهانه ساری ۲۰۲۲ در این استان دیده می‌شود. برای شب‌های فرهنگی رامسر نخستین گام برداشته شده در این مورد بود و افتتاحیه رویداد نیز با برای شب‌های فرهنگی بهار و گلاب و اقوام ایران تدارک دیده شده است.

ساری ۲۰۲۲ بهانه‌ای هم برای افزایش توجه به غذاها و دمنوش‌های مازندران ایجاد کرد. راه‌اندازی دبیرخانه شهر خلاق دمنوش در ساری و برنامه‌ریزی برای برندسازی غذاها و خوراکی‌های بومی مازندران از جمله گام‌های برداشته شده در این زمینه هستند.

■ **پیوند شهرهای کشورهای عضو اکو با رویداد ساری ۲۰۲۲**
 خسرو خاتاری، دبیرکل سازمان همکاری‌های اقتصادی اکو در حاشیه مراسم افتتاحیه این رویداد گفت: رویداد بین‌المللی ساری ۲۰۲۲ پیوند بین شهرهای کشورهای عضو اکو را تقویت می‌کند و می‌تواند به گسترش هر چه بیشتر روابط بویژه در حوزه گردشگری بین این کشورها کمک کند.

وی افزود: ایران کشوری بی‌نظیر از نظر آثار تاریخی و طبیعت ناکتار و زیبایی‌هاست و برگزاری این رویداد می‌تواند جاذبه‌های ایران را به گردشگران کشورهای منطقه بیشتر معرفی کند. بهادر عبدالله‌اف، سفیر ازبکستان نیز با تأکید بر اینکه رویداد ساری ۲۰۲۲ منجر به افزایش جریان گردشگری و ایجاد انگیزه جدید برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری در کشورهای منطقه می‌شود، خواستار افزایش سفرهای زیارتی و تفریحی میان کشورهای عضو اکو شد. وی افزود: قانون صدور روادید برای ایجاد شرایط مثبت اقامت گردشگران صادر شد. صدور روادید برای شهروندان ۹۰ کشور حذف شد و سامانه صدور روادید الکترونیک برای شهروندان ایران راه‌اندازی شده است. پروازهای بین ایران و

۴۶ نماینده مجاز طرحی هستند که ایران تبدیل به قطب خرید و فروش اشیای تاریخی شود

خروج اشیای باستانی قانونی می‌شود؟

زهرا کشوری

دبیر گروه زیست‌بوم

تعدادی از نمایندگان مجلس طرحی را با عنوان «استفاده بهینه از اشیای باستانی و گنج‌ها» مطرح کردند و آه از نهاد جامعه باستان‌شناسی و فعالان میراث فرهنگی برآوردند. ۴۶ بهارستان نشین اعلام کرده‌اند که در این طرح عجیب به دنبال تبدیل ایران به هاب خرید و فروش اشیای تاریخی و باستانی با هدف ارزآوری هستند. تا این سؤال پیش بیاید کدام کشور شناسنامه‌اش را به حراج می‌گذارد که نمایندگان مجلس بدون توجه به قوانین ملی و بین‌المللی به دنبال فروش اشیای باستانی هستند؟

مجلسی‌ها درحالی‌ها به دنبال آسان‌سازی مسیر خروج اشیای ایرانی به صورت قانونی از کشور هستند که ایران در دهه‌های گذشته هزاران میلیارد دلار هزینه کرده تا بخشی از اشیای به غارت رفته از ایران را به کشور بازگرداند. معلوم نیست طرحی‌ها، ایرانی در کدام موزه‌های خصوصی نگهداری می‌شود. نمایندگان درحالی‌ها ایجاد هاب خرید و فروش اشیا در ایران را یک امر عادی می‌دانند که بسیاری از اشیای بازگردانده شده به کشور در حراجی‌های بین‌المللی ردیابی شده و باتوجه به اینکه فروش آنها طبق قوانین بین‌المللی ممنوع بوده، به کشور بازگردانده شده‌اند. همچنین نمایندگان در یک بند از این طرح عجیب، حفاری علمی و باستان‌شناسی

را کار هر کس دانسته و مشخص کرده‌اند هر کسی می‌تواند با گذراندن یک دوره کوتاه مدت حفاری کند، آن هم در حالی که وزارت میراث فرهنگی در چند سال گذشته از کنترل یک حفار غیرمجاز که در فضای مجازی آموزش حفاری غیرمجاز می‌دهد و برای علاقمندان کارگاه عتیقه‌یابی در محوطه‌های باستانی برگزار می‌کرد، عاجز است.

«عباس مقدم»، سرپرست کاوش‌های شهر ۶ هزارساله جگاسفلا در گفت‌وگو با «ایران»، امضای چنین طرحی توسط تعدادی از نمایندگان را ناشی از غریبه بودن آنها با مفهوم فرهنگ، میراث فرهنگی و ارزش اشیای باستانی می‌داند و آن را یک طرح خطرناک می‌خواند. او می‌گوید: «هیچ کشوری حاضر به فروش اشیای تاریخی و باستانی خود نیست.»

مقدم می‌گوید: «نمایندگان به جای فروش اشیای تاریخی وزارت میراث فرهنگی، یگان حفاظت میراث فرهنگی و... را تقویت کنند تا این یگان بتواند جلو غارت و خروج اشیای باستانی را از کشور بگیرد.»

او این طرح را ادامه طرح‌هایی می‌داند که در مجلس تصویب و در نهایت به تخریب محیط زیست و منابع طبیعی منجر شد. این باستان‌شناس می‌پرسد، نمایندگان مجلس چطور نمی‌دانند که قانون مدنی ۱۳۰۷ ایران، میراث فرهنگی و آثار باستانی را متعلق به همه دانسته و دولت موظف به حفاظت از

این باستان شناس طرح مجلسی‌ها را باعث انزواي ایران می‌داند و می‌گوید: «قوانین بین‌المللی و کنوانسیون‌های زیادی وجود دارد که خروج اشیا از کشور مادر را جرم می‌دانند. ایران هم عضو بسیاری از این کنوانسیون‌ها است. حالا چطور نمایندگان ایران به نتیجه رسیده‌اند که در محوطه‌های باستانی ایران را به روی دلان بین‌المللی اشیای عتیقه باز کنند؟ او می‌گوید: «اگر مجلسی‌ها به دنبال ارزآوری هستند، اعتبار کاوش‌ها را بدهند تا محوطه‌های باستانی مثل ارگان، جندی شاپور و... کاوش شود، در مسیر گردشگران خارجی قرار بگیرد تا گردشگران خارجی ارز به کشور وارد کنند.»

این نمایندگان مجلس درحالی‌ها به دنبال خروج قانونی اشیا از کشور هستند که موزه‌های شناخته شده جهان با اشیای خارج شده از کشور سالانه میلیون‌ها دلار ارز درآمذزایی می‌کنند اما توریست‌هایی که به موزه‌هایی چون لوور می‌روند و بخش ایرانی را به تماشا می‌نشینند هنوز هم ایران باستان‌شناس هلندی از آنها خواست برای

زیست

نگاهی به ماجرای پتروشیمی میانکاله

استراتژی «اول آلوده کن، سپس جبران کن»

این روزها، مسائل و مشکلات مرتبط با محیط‌زیست بیش از پیش بدخیم (Wicked Problems) شده و طرح احداث پتروشیمی میانکاله نیز یکی از همین مشکلات بدخیم است. ثابت شده است که مشکلات محیط‌زیستی، ریشه‌های اجتماعی دارند. به همین دلیل مشکلات محیط‌زیستی وقتی در تقابل با جامعه قرار می‌گیرند، پیچیده‌تر و این پیچیدگی در ادامه سبب می‌شود تا تضادها بیشتر شود. بنابراین، این مسائل و مشکلات را باید از دریچه‌های مختلف نگریست تا تحلیل همه‌جانبه ارائه شود:

■ **دریچه اول: زندگی و معیشت**

پایداری معیشت مهم‌ترین بنای زندگی است. درآمد کم، پایین بودن قدرت خرید و بیکاری فرزندان، از اصلی‌ترین دغدغه‌های عمومی خانواده‌ها است. در این میان، بیکاری جوانان فرسایشی‌ترین مشکل است. سال‌ها است که بیکاری فرزندان، همچون راهزنی بیرحم امان از آسایش پدران و مادران برده. در این میان، اولین مطالبه آنان از هر مسئول و وکیل مجلسی، حل معضل بیکاری است. برای آنان درد معیشت قوی‌تر از درد محیط‌زیست است. پس درد معیشت و بیکاری را درک کنیم.

■ **دریچه دوم: استراتژی فعلاً آلوده کن، سپس جبران کن**

برای بسیاری از مدیران اجرایی و ارشد کشور، ملاحظات محیط‌زیستی یک موضوع کم‌اهمیت است که تنها برای ایست دادن به شتاب توسعه است. در چنین فضایی، مجریان توسعه، ملاحظات محیط‌زیستی را با استراتژی «فعلاً آلوده کن، سپس کنترل کن» (Pollute first, clean up later) رفع و رجوع می‌کنند. کشور چین سال‌ها است که از این استراتژی برای سرعت بخشیدن به رشد اقتصادی خود استفاده می‌کند. در بیشتر کشورهای در حال توسعه نیز این استراتژی هنوز هم جاری است. باید استراتژی کلان توسعه کشور به سمت «مدرنیته اکولوژیک» (Ecological Modernisation) تغییر یابد که هم توسعه و هم محیط‌زیست توامان رونق یابد و یکی قربانی دیگری نشود.

■ **دریچه سوم: مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها (CSR)**

از سال ۱۳۹۲ حوزه مشاور اجتماعی در وزارت نفت در جهت تمرکز بر امور اجتماعی و محیط‌زیستی متأثر از استقرار صنعت نفت شروع به فعالیت کرد. در سال ۱۳۹۸، با ابلاغ نظامنامه مسئولیت اجتماعی، ساختار جدیدی با عنوان امور مسئولیت اجتماعی صنعت نفت ایجاد شد. از کارهای مهم این دفتر، ترغیب شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نفت در تدوین و انتشار گزارش پایداری (Sustainability Report) بود. در این گزارش‌ها، شرکت‌ها با آشکارسازی اثرات اجتماعی و محیط‌زیستی فعالیت‌های خود، اقدامات جبرانی‌شان را تشریح می‌کنند. در چند سال اخیر در این زمینه پیشرفت خوبی حاصل شد. این دفتر، به‌رغم همه چالش‌ها، کارنامه مثبتی دارد. البته در دوره وزیر فعلی، CSR از رونق سابق خود افتاده است و متأسفانه به نظر می‌رسد چندان جدی گرفته نمی‌شود.

شرکت ملی صنایع پتروشیمی در تدوین و انتشار گزارش‌های پایداری پیشرو است. این شرکت از سال ۱۳۹۸ مشاور اجتماعی و دبیرخانه مسئولیت اجتماعی را به ساختار خود اضافه کرد. متولیان مسئولیت اجتماعی این شرکت در ترویج CSR تلاش ارزنده‌ای کردند. در سال ۱۴۰۰، استراتژی‌های مسئولیت اجتماعی صنعت پتروشیمی منتشر شد. شرکت‌های پتروشیمی از سال ۱۳۹۶ مبادرت به انتشار گزارش پایداری کردند. برخی از شرکت‌های پتروشیمی در راستای مسئولیت‌های محیط‌زیستی خود اقدامات خوبی را انجام دادند از جمله حمایت از طرح حفاظت از دلفین گویش‌ت از سال ۱۳۹۲.

با وجود همه دستاوردها، فعالیت‌های CSR شرکت‌های پتروشیمی در ذیل سیاست pollute first می‌گذد که البته ضروری است ولی کافی نیست. نیاز است تا طرح‌های توسعه با ابزارهای مختلف به سمت پایداری تغییر جهت دهند اما طریقه متعالی آن زمانی است که اعتقاد اصیل به CSR جاری باشد و از مکان‌یابی اشتباه اجتناب شود و از احداث صنایع در مکان‌هایی که دامنه آسیب‌ها فراتر از اقدامات جبرانی باشد، پرهیز شود. اگر در کنار میانکاله پتروشیمی احداث شود امکان ندارد پس از آلوده کردن این زیستگاه امن حیات‌وحش، بتوان با هر اقدامی دست به جبران زد. نتیجه آن خواهد شد که توان اکولوژیک این تالاب کاهش یافته و غنای زیستی آن به خطر افتد. بنابراین بعد از اجرای طرح پتروشیمی می‌توان متصور شد که اقدامات جبرانی اساسی صورت نخواهد پذیرفت و احتمالاً برخی اقدامات به ظاهر محیط‌زیستی که اهمیت دست چنم دارد در قالب سبزشویی (Greenwashing) انجام گیرد.

■ **جمع‌بندی**

رقابت‌های استانی در اخذ امتیازها و بودجه‌ها گاهی مسئولان استانی را به خطمی می‌اندازند تا مطالعات آمایش استانی نادیده انگاشته شوند. سال‌ها استان مازندران به اندازه کفایت خود از امتیازهای ملی برخوردار نشد. استانی که عملاً در تمام طول سال میزبان استان‌های دیگر چه در قالب گردشگران انبوه، چه آنهایی که خانه دوم در آن دارند که هر سال بیشتر از قبل می‌شود و چه محل زندگی مهاجران و ... در واقع تبدیل به محیط‌زیستی شده و خواهد شد که سبب می‌شود عملاً جمعیت بیش از حد را میزبانی کند و مستحق دریافت بودجه دو استان است تا از پس این امور بر آید. با درک این موضوع، مسئولان و منتخبان مردمی استان درکنکاش رقابت‌های استانی، آوردن صنایع مادر و دیگر امتیازها را به استان، حق مسلم خود می‌دانند تا حجت را بر هم‌استانی‌هایشان تمام کنند. از این منظر تلاش مسئولان استانی قابل فهم است، اما دوره این طرزفکر گذشته، پس باید مطابق با ماهیت هر استان، برنامه‌های توسعه اجرایی شود و گاهی جدی‌تر به طرح آمایش استانی داشت. صنایع تبدیلی کشاورزی و صنایع غذایی از مهم‌ترین صنایعی است که می‌شود در استان مازندران توسعه داد. هر سال بیش از قبل زمین‌های کشاورزی در مازندران تغییر کاربری می‌دهند که رنگ خطری است برای امنیت غذایی کشور. بانک زمین باید از زمین‌های حاصلخیز این استان حفاظت کند برای روزهای مابدا. باید مدیریت ریسک را جایگزین مدیریت بحران کنیم تا آینده‌ای ایمن داشته باشیم.

تالاب میانکاله با کارکردهایی که دارد یک ثروت و میراث بزرگ است. اگر بلند نودیم‌تا به حال از آن با حفظ ملاحظات محیط‌زیستی کسب درآمد کنیم اهمال کاری ما بوده. اگر اشتغال در شرق مازندران یک اولویت است که هست باید بخشی از آن را از گردشگری پایدار و اجتماع محور در میانکاله تأمین کرد. هر چه زودتر باید دستورالعمل و ضوابط گردشگری در مناطق تحت حفاظت از جمله تالاب‌ها تدوین شود. مدل تلفیقی آگروتوریسم و اکوتوریسم در این منطقه از پتانسیل بالایی برخوردار است که می‌تواند تعداد زیادی از جوانان را مشغول به کار کند. پتروشیمی میانکاله نهایتاً ۴۰۰ نفر را شاغل خواهد کرد که بیشتر آنان باید از تخصص و تجربه کاری بالایی برخوردار باشند که معمولاً در میان افراد محلی چنین ظرفیتی وجود ندارد.

و در آخر به‌عنوان یک مازندرانی می‌گویم که چرا به جای آنکه صاحب ملک خود بمانیم و کار آفرینی کنیم، سراپادار ملک خود شویم که رنج آن ابدی است.

■ **محمد جواد اشرفی،** مدیرکل حفاظت محیط‌زیست خوزستان با انتقاد از صدور مجوز سد مارون ۲ در آینده نزدیک گفت: در این نشست مخالفان خود را با ساخت این سد اعلام کردیم که در صورت تجلسه هم قیید شده اما به‌رغم مخالفت این اداره کل، سازمان حفاظت محیط‌زیست با ساخت این سد موافقت ضمنی کرده و قرار است بعد از برطرف کردن ایرادهای گزارش ارزیابی، مجوز محیط‌زیستی ساخت این سد صادر شود. حقایق تالاب بین‌المللی شادگان از رودخانه مارون در حال حاضر قابل تأمین نیست، بنابراین بازسازی جدید روی این حوضه کار اشتباهی است.

تأیید داشت

حسین مومنی
 عضو هیات علمی
 پژوهشکده علوم محیطی
 دانشگاه شهید بهشتی

حیدر جبر